

Översättning av självskattningsformuläret Skattning av
Rösten vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth
(SaRK^{AMAB}) från svenska till finska

Nora Hermansson

Handledare: Greta Wistbacka

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Utbildningslinjen för logopedi

Åbo Akademi

2020

ÅBO AKADEMI -

FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH TEOLOGI

Sammanfattning av pro gradu-avhandling

Ämne: logopedi	
Författare: Nora Hermansson	
Arbetets titel: Översättning av självskattningsformuläret Skattning av Rösten vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth (SaRK ^{AMAB}) från svenska till finska	
Handledare: Greta Wistbacka	
<p>Sammanfattning:</p> <p>Personer med könsinkongruens upplever att deras könsidentitet inte motsvarar det kön de tilldelats vid födseln. De kan uppleva att rösten inte heller motsvarar deras könsidentitet. Personens upplevda problem med rösten kan vara en för låg grundtonsfrekvens, avvikande resonans, klang och intonation, men främst att könsidentiteten misstolkas baserat på rösten. Det behövs kliniska verktyg som mäter personens uppfattning om den egna rösten för att talterapeuter ska kunna erbjuda så effektiv behandling som möjligt. I Finland har det använts Transsexual Voice Questionnaire - Male to Female för det ändamålet. Skattning av Rösten vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth (SaRK^{AMAB}) utvecklades i Sverige och är ett självskattningsformulär som inkluderar flera olika könsuppfattningar och kan användas i flera olika steg av könskorrigeringsprocessen och ska översättas till finska. Världshälsoorganisationen WHO har gett ut riktlinjer för översättning av formulär. Översättningsprocessen består av: översättning till målspråket (finska), en expertpanel som granskar och gör ändringar i översättningen, återöversättning till ursprungsspråket, godkännande av ursprungsförfattarna, pre-test med målgruppen för formuläret i form av intervjuer och expertpanelens godkännande av den slutliga versionen. Syftet med avhandlingen var att översätta SaRK^{AMAB} från svenska till finska, enligt WHO:s riktlinjer för översättning. Expertpanelen bestod av sex personer som kommenterade översättningen. Återöversättningen gjordes av en utomstående expert på området röst. Ursprungsförfattarna jämförde återöversättningen med den ursprungliga versionen och gav kommentarer. Deltagarna i intervjuerna bestod av fem transfeminina personer med finska som modersmål som intervjuades om hur de uppfattade formuläret. Intervjuerna spelades in och transkriberades. Transkriptionerna analyserades kvalitativt. Resultaten visade att expertpanelens ändringsförslag gällde främst formatering och att rätta ordval. I analysen av intervjuerna med målgruppen framkom förslag på ändring i struktur och formuleringar. Den här avhandlingen bidrog till ett nytt kliniskt verktyg på finska för klientgruppen transfeminina personer. I fortsättningen måste översättningen valideras med test-retest.</p> <p>Nyckelord: könsinkongruens, röst, sark, självskattning, skattning av rösten vid könsinkongruens, översättning</p>	
Datum: 30.01.2020	Sidoantal: 23

Förord

Jag vill ge ett stort tack till personerna som deltog i intervjun och därmed möjliggjorde den här avhandlingen. Jag vill också tacka hela expertpanelen och alla inblandade i översättningsprocessen; Leena Rantala, Elina Kankare, Katja Saarela, Jussi Jylkkä, Susanna Sid och min handledare Greta Wistbacka som handlett och stöttat mig under avhandlingsprocessen. Jag vill även tacka Jaana Sellman som var till stor hjälp under rekryteringsprocessen.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Röstbesvär hos transfeminina personer	1
1.2 Självskattning av röst.....	3
1.2.1 Formuläret Skattning av rösten vid könsinkongruens	4
1.3 Översättning av formulär enligt WHO:s riktlinjer	6
2 Syfte	8
3 Metod	8
3.1 Tillämpning av WHO:s riktlinjer	9
3.2 Kognitiv intervju.....	9
3.3 Deltagare.....	10
4 Resultat.....	11
4.1 Expertpanelens ändringar	11
4.1.1 Första granskningen.....	11
4.1.2 Andra granskningen, återöversättningens resultat	12
4.2 Pre-test med målgruppen	14
4.2.1 Ändringar som gjordes i formuläret efter genomgång av transkriberingarna	14
4.2.2 Punkter som framgick i intervjuerna men inte ledde till ändring i översättningen	15
5 Diskussion	18
5.1 Förverkligande av översättningen	18
5.1.1 Feminin eller kvinnlig, maskulin eller manlig.....	19
5.1.2 Begreppet icke-binär på finska	20
5.1.3 Skillnader mellan expertpanelens och målgruppens åsikter	21
5.2 Undersökningens styrkor och begränsningar	22
5.3 Förslag på vidare studier och slutsats	23
Referenser.....	24
Bilaga A	
Bilaga B	
Bilaga C	
Bilaga D	
Bilaga E	

1 Inledning

Personer som upplever att deras upplevda kön inte stämmer överens med det kön de tilldelats vid födseln upplever könsinkongruens (Adler, 2019). Efter utredning av psykiater kan individen få diagnosen *Transsexualism* (F64.0) eller *Andra specificerade könsidentitetsstörningar* (F64.8), enligt Internationella klassifikationshandboken ICD-10 (*International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems - Tenth Revision*, 2016), varefter behandlingen kan inledas (Trasek, u.å. 1). Enligt ICD-10 innebär transsexualism en önskan att leva och bli accepterad som det motsatta könet och åtföljs ofta av en känsla av obehag med det biologiska könet och en önskan att ändra på det med hjälp av hormonbehandling och kirurgiska ingrepp (World Health Organization [WHO], 2016).

Begreppet transsexuell har avlägsnats från den kommande versionen av klassifikationshandboken, ICD-11, som träder i kraft år 2022 (WHO, 2018). I ICD-11 används begreppet *Könsinkongruens* och definieras som inkongruens mellan det upplevda könet och det tilldelade könet (WHO, 2018). Med ny terminologi strävar man till att undvika missförstånd över vad tillståndet innebär och avverka bilden av en binär könsindelning. Personer som tilldelas manligt kön vid födseln (assigned male at birth – AMAB) och upplever könsinkongruens benämns som transfeminina personer och personer som tilldelas kvinnligt kön vid födseln (assigned female at birth – AFAB) benämns som transmaskulina personer (Adler, Hirsch & Pickering, 2019; Bolle & Ekman, 2019; Owen-Smith m.fl., 2018).

I Finland var det ca 800 personer som sökte sig till undersökning av könsidentitet år 2016 (Kärnä, 2017). Rösten är en av de aspekter som kan skapa inkongruens till personens könsidentitet och leda till att personen söker behandling (Sellman & Rihkanen, 2015). Majoriteten av personer med könsdysfori som söker sig till talterapi söker feminiserande röstbehandling (Oates, 2015). I Finland remitteras klienten till talterapi av foniater vanligen efter att hormonbehandlingen inletts (personlig kommunikation, E. Kankare, TAYS, 30.11.2018).

1.1 Röstbesvär hos transfeminina personer

Transfeminina personer kan söka sig till talterapi för att deras röst inte överensstämmer med deras könsidentitet (Sellman & Rihkanen, 2015). Hormonbehandling med östrogen har inte någon effekt på stämbanden och därmed inte heller på personens röst (Sellman & Rihkanen, 2015). Majoriteten av litteraturen är överens om att grundtonsfrekvensen (F0) utgör den

största komponenten som påverkar om talaren uppfattas som feminin eller maskulin, och att ett högre röstläge, det vill säga en högre F0, uppfattas som mer feminint än ett lägre röstläge, det vill säga en lägre F0. (Adler, 2019; Davies, 2006; Holmberg, Oates, Dacakis & Grant, 2010; Leung, Oates & Chan, 2018; Thornton, 2008). Andra aspekter av rösten som påverkar könsuppfattningen är resonans, klang och intonation (Adler, 2019; Davies, 2006; Leung, m.fl., 2018; Thornton, 2008). Frekvent förekommande besvär gällande rösten hos transfeminina personer är (1) att deras röst gör att de inte uppfattas som feminina, (2) svårighet att höja röststyrkan, (3) röstläget är lägre i hosta och harkling än vid tal och (4) rösttrötthet samt heshet (Davies, 2006).

Samtalskontexten har stor betydelse för om personen upplever sin röst som ett problem. En person kan känna sig bekvämare med sin röst i samtal med nära vänner jämfört med främlingar och likaså kan arbetsplatsen kännas som en mer krävande omgivning för rösten än hemmet (Oates, 2015). En del transfeminina personer kan på egen hand utveckla ett mer feminint sätt att tala, medan andra behöver talterapeutens handledning och grundtonshöjande röstterapi för att uppnå sina mål (Sellman & Rihkanen, 2015). Det finns även en risk att personen utvecklar en funktionell röststörning genom att genomgående använda rösten på ett oergonomiskt sätt (Adler, m.fl., 2019; Sellman & Rihkanen, 2015). Utöver talterapi kan klienten genomgå glottoplasti, det vill säga kirurgi på stämbandens som förkortar stämbandens vibrerande massa och gör således att röstläget blir högre (Sellman & Rihkanen, 2015).

Den internationella klassifikationen av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (*International Classification of Functioning, Disability and Health*, ICF) beaktar olika perspektiv av en individs hälsa och funktionstillstånd och delar in dem i olika komponenter. De svårigheter som personer med könsinkongruens upplever med sin röst och kommunikation kategoriseras under komponenten aktivitet och delaktighet, under funktionsförmåga och funktionsnedsättning (WHO, 2001). ICF tar även omgivningsfaktorer och personliga faktorer som påverkar individens hälsotillstånd i beaktande (WHO, 2001). Omgivningsfaktorer kan innebära samtalspartners feltolkning av personens kön, arbetsplatsens krav på rösten eller andra krav utifrån som kan förekomma på rösten, medan personliga faktorer är individens egna krav eller förväntningar på rösten (Oates, 2015). Olika individer kan uppleva olika besvär med rösten, och för att kunna anpassa behandlingen till individen och utvärdera utkomsten av interventionen är det viktigt att kunna kartlägga de upplevda besvären på ett systematiskt sätt.

1.2 Självskattning av röst

För att avgöra behovet av röstbehandling görs olika mätningar som bedömer de nuvarande aspekterna av rösten som relaterar till könstillhörighet och utgör ett standardvärde för interventionen (Davies, 2006). För transfeminina personer behöver det kunna avgöras i hur stor utsträckning röstkorrigering bör göras, med andra ord till hur stor grad personen önskar att ändra på sin röst (Adler, m.fl., 2019). Akustisk mätning av röstens grundtonsfrekvens, deltoner, ljudtrycksnivå och röstomfång görs av talterapeuten via ljudinspelning med datorprogram (Adler, m.fl., 2019; Davies, 2006; Oates, 2015). Interventionen baseras på dessa mätningar, talterapeutens perceptuella bedömning, klientens mål och miljöfaktorer som underlättar eller försvårar uppnåendet av målen (Oates, 2015). Sådana miljöfaktorer kan till exempel vara utomstående personers uppfattning av individens kön (Oates, 2015).

Självskattning är viktigt för att utreda röstbesvärens inverkan på vardagen och utreda individens personliga upplevelse av svårigheterna. Självskattningar kan även sparas för jämförelser under eller efter interventionen (Adler, m.fl., 2019). Självskattning är speciellt viktigt för transkönade personer eftersom målsättningen för talterapi baseras på deras uppfattning av könsidentiteten (Oates, 2015).

Olika självskattningsformulär som skapats för att utreda röstbesvärens påverkan på individen och används med transkönade klienter är bland annat *Voice Activity and Participation Profile* (VAPP) (Sukanen, Sihvo, Rorarius, Lehtihalmes, Autio & Kleemola, 2007) och *Voice Handicap Index* (VHI) (Jacobson, m.fl., 1997). *Voice-related quality of life* (V-RQOL) utreder livskvalitet i relation till rösten och går att använda som tillägg till andra formulär som utreder röstsymtom (Hogikyan & Sethuraman, 1999). *Transsexual Voice Questionnaire for male to female* (TVQ^{MtF}) är ett självskattningsformulär riktat till transfeminina personer som utvecklades från *Transgender Self-evaluation Questionnaire* (TSEQ) av Dacakis, Davies, Oates, Douglas och Johnston (2013). Formuläret är baserat på VHI och består av 30 påståenden som kartlägger röstfunktion som besvaras med svarsalternativ från 1–4 på en likertskala (Dacakis, 2013). Formuläret är översatt till finska (Rantala, Koppanen, & Kankare, 2017) och används för närvarande vid utredning av transfeminina personers röstbesvär i Finland. Formuläret lämpar sig till transfeminina personer som redan börjat feminisera sin röst och lever i enlighet med sin könsidentitet och utesluter därmed personer som ännu inte börjat feminisera sin röst eller inte lever i enlighet med sin könsidentitet på heltid (Rantala, m.fl., 2017). Som Bolle och Ekman (2019) tar upp följer TVQ^{MtF} inte nuvarande språkliga riktlinjer som publicerats av European Professional

Association for Transgender Health (u.å.). Begreppen ”transsexual” samt ”male to female”, kommer att ersättas i ICD-11 (WHO, 2018). I TVQ^{MtF} finns även påståenden som antyder på en binär könsindelning, vilket utestänger en del personer i klientgruppen (Rantala, m.fl., 2017).

1.2.1 Formuläret Skattning av rösten vid könsinkongruens

Det finns fortfarande behov för validerade, strukturerade och situationsspecifika psykometriska mätinstrument, som mäter klientens exakta upplevelse av röstfunktionen i den fas av sin transition hen befinner sig i (Adler, m.fl., 2019). Självskattningsformuläret Askman – MtK (man till kvinna) är ett formulär som använts vid bedömning av röstbesvär hos transfeminina personer i Sverige (Nygren, Grufman-Björnlund, Lindqvist & Södersten, 2019). Formuläret är inte validerat eller reliabilitetsprövat men det har reviderats för att motsvara aktuell forskning (Nygren, m.fl., 2019). Den senaste revideringen, som heter Skattning av rösten vid könsinkongruens - Assigned male at birth (SaRK^{AMAB}), reviderades av Askman och Nygren (2018). SaRK^{AMAB} innehåller könsligt icke-binär terminologi och lämpar sig för transpersoner oberoende av vilken fas av könskorrigeringsprocessen de befinner sig i och följer de rådande språkliga riktlinjerna (Bolle & Ekman, 2019).

SaRK^{AMAB} består av 10 påståenden om personens uppfattning av den egna rösten som besvaras på en fyrgradig likertskala, se tabell 1. Påstående 6–8 efterföljs av följdpåståendet ”-och det är ett problem för mig” och påstående 10 efterföljs av följdpåståendet ”-och det leder till att jag är mindre delaktig i sociala situationer än jag skulle önska”. Följdpåståendena besvaras på samma skala. Påstående 9A följs av tre följdpåståenden, 9B - 9D, som besvaras med ”ja” eller ”nej”, påstående 9D efterföljs av möjligheten att svara fritt med en kommentar. Till sist följer en övergripande gradering av den nuvarande och önskade rösten på en femgradig skala med alternativen ”Mycket maskulin”, ”Ganska maskulin”, ”Könsneutral”, ”Ganska feminin” och ”Mycket feminin”. Därefter följer en bedömning av könsidentitet med svarsalternativen ”Man”, ”Kvinna”, ”Icke-binär”, ”Annan” och ”Vet ej/Osäker”. Totalpoängen är maximalt 42, där en högre siffra antyder på högre grad av röstbesvär, och räknas från samtliga påståenden som besvarats på den fyrgradiga skalan. I den här avhandlingen har formuläret delats in i tre delar för att göra det mer överskådlig. Del I består av instruktionerna och påstående 1–10, del II består av den övergripande graderingen av rösten och del III består av beskrivningen av den egna könsidentiteten.

Tabell 1

Påståendena och svarsalternativen i självskattningsformuläret Skattning av rösten vid könsinkongruens - Assigned female at birth (Askman & Nygren, 2018).

Numrering	Påstående	Svarsalternativ
1.	Jag blir trött i halsen när jag har pratat en stund	0 1 2 3
2.	Jag blir hes när jag har pratat en stund	0 1 2 3
3.	Jag har svårt att tala med stark röst	0 1 2 3
4.	Jag har svårt att variera mitt tonläge i min röst	0 1 2 3
5.	Min röst stämmer inte med min könsidentitet	0 1 2 3
6a.	När jag talar i telefon (eller över internet) tror jag att min könsidentitet missuppfattas	0 1 2 3
6b.	-och det är ett problem för mig	0 1 2 3
7a.	När jag talar ansikte mot ansikte med en person tror jag att min könsidentitet missuppfattas	0 1 2 3
7b.	-och det är ett problem för mig	0 1 2 3
8a.	Jag har svårt att hosta och/eller harkla i ett röstläge som passar mig	0 1 2 3
8b.	-och det är ett problem för mig	0 1 2 3
9a.	Jag är missnöjd med min röst	0 1 2 3
9b.	p.g.a. att jag blir felkönad	Ja/Nej
9c.	p.g.a. min röstfunktion (se 1-4)	Ja/Nej
9d.	p.g.a. annan orsak	Ja/Nej
	Om du valt "p.g.a. annan orsak", ange vilken:	Öppet svar
10a.	Jag är orolig att min röst <u>inte</u> ska uppfattas i enlighet med min könsidentitet	0 1 2 3
10b.	-och det leder det till att jag är mindre delaktig i sociala situationer än jag skulle önska	0 1 2 3
gradering	För närvarande är min röst:	Mycket maskulin, Ganska maskulin, Könsneutral, Ganska feminin, Mycket feminin
gradering	Jag vill att min röst ska låta:	Mycket maskulin, Ganska maskulin, Könsneutral, Ganska feminin, Mycket feminin
gradering	Jag skulle beskriva min könsidentitet som:	Man, Kvinna, Icke-binär, Annan, Vet ej/Osäker
	Om du valt "annan", ange vilken	Öppet svar

Anteckningar. 0 = aldrig eller sällan, 1 = ibland, 2 = ofta, 3 = vanligtvis eller alltid

SaRK^{AMAB} genomgick en validering och reliabilitetsprövning som ett examensarbete vid Karolinska Institutet i Stockholm under våren 2019 (Bolle & Ekman, 2019). I

reliabilitetsprövningen deltog 57 transfeminina personer som fyllde i formuläret två gånger med 20 dagars mellanrum, och 48 röstfriska cis-kvinnor som kontrollgrupp. SaRK^{AMAB} visade sig vara ett reliabelt självskattningsformulär gällande intern konsistens, homogenitet och stabilitet över tid. I principalkomponentanalysen framgick att påstående 1–4 korrelerade starkare med komponenten röstfunktion, medan påstående 5–10 korrelerade med komponenten röstfunktion i förhållande till könsidentitet. Resultaten i studien antyder att självskattningsformuläret SaRK^{AMAB} har god validitet och reliabilitet (Bolle & Ekman, 2019).

Motsvarande självskattningsformulär för transmaskulina personer heter Skattning av rösten vid könsinkongruens - Assigned female at birth (SaRK^{AFAB}) och har reliabilitetsprövats och validerats som ett examensarbete vid Karolinska Institutet våren 2018 (Grufman-Björnlund & Lindqvist, 2018). Formuläret håller på att översättas till finska som ett examensarbete vid Åbo Akademi (personlig kommunikation, L. Lindblom, 22.11.2019).

1.3 Översättning av formulär enligt WHO:s riktlinjer

Världshälsoorganisationen (*World Health Organization, WHO*) har beskrivit principer för översättning av mätinstrument utgivna av WHO, med syftet att instrumentets översatta versioner innehållsmässigt ska motsvara den ursprungliga versionen (WHO, 2014). Processen består av fyra huvudsakliga steg: (1) översättning till målspråket av modersmålstalare, (2) granskning och tillbakaöversättning av expertpanel, (3) pre-testning och intervjuer med målgruppen och (4) slutlig version av blanketten. Processen illustreras i figur 1.

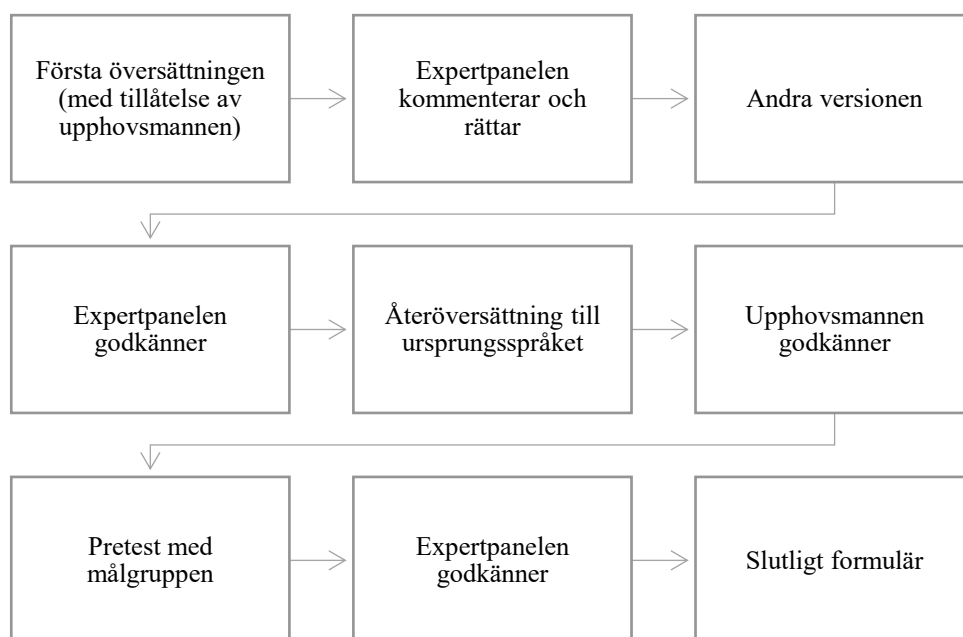
En eller flera professionella inom området som är bekanta med terminologin utför översättningen från ursprungsspråket till målspråket. Målet är en semantisk översättning där huvudsaken är att innehållet blir översatt så att det motsvarar utgångsmaterialet. Språket ska vara lättförståeligt för målgruppen och inte innehålla termer som kan anses diskriminerande eller kränkande. En tvåspråkig panel av professionella inom området ska utvärdera översättningen och identifiera och reda ut otillräckliga uttryck eller koncept. Målet är att hitta eventuella avvikelser mellan den översatta versionen och den ursprungliga versionen. Panelen kan föreslå ändringar eller förbättringar till översättningen. Panelen ska bestå av den eller de ursprungliga översättarna, experter på området samt experter i utvecklingen av mätinstrument. Det här steget i processen leder till en fullständig första version av översättningen.

Mätinstrumentet ska efter expertpanelens granskning översättas tillbaka till ursprungsspråket enligt samma princip som i första steget. En person som har ursprungsspråket som sitt modersmål och inte har kunskap om formuläret från tidigare utför

återöversättning. Återöversättningen ska inkludera endast vissa delar som väljs av WHO baserat på huvudaspekterna i blanketten eller delar som är speciellt sensitiva för översättningsfel i olika kulturer. Dessa aspekter ska distribueras i samband med publicering av ursprungsblanketten. Andra aspekter som bör inkluderas i återöversättningen är de som expertpanelen tagit fasta på och som är granskade av WHO. Återöversättningen ska granskas och godkännas av WHO.

Då blankettens översättning är klar ska innehållet pre-testas. Ett sampel från målgruppen ska rekryteras för en intervju om blanketten. Minst 10 myndiga deltagare som representerar målgruppen ska tilldelas blanketten och svara på frågor gällande innehållet. Svaren som samlas in i intervjun ska gås igenom och oklart språk eller opassande termer ska redas ut. Efter dessa steg ska expertpanelen godkänna det slutliga formuläret.

Intervjun kan utföras som en kognitiv intervju, enligt rekommendationen av Eremenco, Cella och Arnold (2005) som hävdar att metoden är användbar för översättning av formulär där kulturella fenomen kan vara svåra att översätta eller då det finns risk för översättningsfel. Kognitiva intervjuer är effektiva för validering av nya formulär som behandlar nya koncept eller områden med lite forskning, samt ämnen som kräver lämplig terminologi inom vården (Drennan, 2002). Det går att genomföra en kognitiv intervju retrospektivt eller samtidigt som deltagaren fyller i formuläret (Drennan, 2002; Eremenco m.fl., 2005). I den retrospektiva metoden bekantar sig deltagaren först med formuläret på

Figur 1. Flödesschema över översättningsprocessens steg enligt WHO:s riktlinjer (2014).

egen hand och redogör sedan för sina tankar, vilket utgör en utmaning för deltagarens långtidsminne, men ger deltagaren en chans att reflektera innan hen svarar på frågor (Drennan, 2002). I den samtidiga metoden ger deltagaren en verbal redogörelse för sina tankar medan hen svarar på formuläret (Drennan, 2002). Intervjuaren ställer detaljerade frågor om varje punkt på formuläret och ställer följdfrågor på de punkter som varit problematiska i översättningen.

Beatty och Willis (2007) sammanfattar olika intervjustilar till två huvudsakliga metoder: "tänka högt" och "direkt sondering". Intervjuaren ställer inte följdfrågor i tänka-högt metoden, utan låter deltagaren uttala sina tankar medan hen fyller i formuläret, till skillnad från vid direkt sondering vilken utgår ifrån att intervjuaren systematiskt ställer frågor till deltagaren medan denne fyller i formuläret (Beatty & Willis, 2007). Beatty och Willis (2007) rekommenderar en blandning av metoderna beroende på vad intervjuaren är intresserad av att veta.

2 Syfte

För att kunna erbjuda behandling i Finland som är anpassad för personens situation och behov, måste talterapeuter kunna avgöra behandlingsbehovet med mätinstrument som är specialiserade för klientgruppen. Eftersom självskattningsmaterial för transpersoners röstbesvär finns i begränsad utsträckning på finska finns det orsak att översätta existerande material från andra språk till finska.

Syftet med den här undersökningen var att genomföra översättningen av självskattningsformuläret Skattning av Rösten vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth (SaRK^{AMAB}) från svenska till finska. Översättningsprocessen utfördes huvudsakligen enligt WHO:s principer för översättning av mätinstrument. De riktgivande forskningsfrågorna var följande: (1) Vilka saker tog expertpanelen och deltagarna i den kognitiva intervjun fasta på i Skattning av Rösten vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth? (2) Vilka omarbetningar görs under översättningsprocessen för att det översatta formuläret ska motsvara ursprungsformuläret semantiskt?

3 Metod

Pro gradu undersökningen följde riktlinjerna för översättning enligt WHO (WHO, 2014) med vissa anpassningar för undersökningens upplägg. Projektet har fått tillåtelse att använda

formuläret av SaRK:s författare 5.12.2018. Etiskt tillstånd för undersökningen beviljades av den forskningsetiska nämnden i psykologi och logopedi vid Åbo Akademi den 28.3.2019.

3.1 Tillämpning av WHO:s riktlinjer

Den första fasen av översättningen, det vill säga översättningen från svenska till finska, genomfördes av en klinisk forskare och talterapeut samt ledande talterapeut vid Tammerfors universitetssjukhus i januari 2019. Expertpanelen bestod av översättarna i första fasen, en utomstående talterapeut inom området, en expert inom området psykometriska test samt handledare och skribent för pro gradu-avhandlingen, varav fyra var finska modersmålstalare och två svenska. Expertpanelen gav förslag på och gjorde ändringar i den finska översättningen under våren 2019. I återöversättningsfasen anlätades en utomstående expert inom området röst med svenska som modersmål som översatte hela blanketten tillbaka till svenska i maj 2019. Den svenska återöversättningen skickades till ursprungsförfattarna för granskning, vilket avviker från WHO:s riktlinjer där det rekommenderas att endast delar av översättningen återöversätts och skickas till WHO för godkännande. Återöversättningen godkändes av ursprungsförfattarna i september 2019 med önskemål att vissa punkter ses över, varefter ändringar gjordes till den finska versionen enligt ursprungsförfattarnas förslag och processen gick vidare till det sista steget, de kognitiva intervjuerna.

3.2 Kognitiv intervju

Fem deltagare rekryterades till en kognitiv intervju som bestod av utforskande frågor gällande formulärets formuleringar, språk och terminologins relevans för klientgruppen i fråga. De kognitiva intervjuerna utfördes retrospektivt, det vill säga efter att deltagarna bekantat sig med blanketten, och med direkta, öppna frågor. Beatty och Willis (2007) och Drennan (2002) rekommenderar att öppna frågor i stil med ”Hur tolkar du påståendets innehåll?” och ”Hur skulle du formulera påståendet med egna ord?” används i kognitiv intervju, samt mer specifika frågor om ett visst begrepp som orsakat svårigheter i översättningen som till exempel ”är begreppet bekant för dig?”. Målet med den kognitiva intervjun var att utreda om deltagarnas tolkning av översättningen stämde överens med expertpanelens och därmed säkerställa att översättningen var semantiskt lika den svenska. Samtliga intervjuer genomfördes som videosamtal med mötesapplikationen Zoom meetings genom Åbo Akademis nätverk, eftersom alla deltagare residerade på en annan ort än intervjuaren.

Intervjuerna spelades in, ljudfilerna transkriberades och innehållet av transkriptionerna gicks igenom systematiskt och kategoriserades.

Levin m.fl. (2009) utförde kognitiva intervjuer för att bedöma översättningen av ett formulär och delade in intervju svaren i kategorier. I analysen fokuserade de först på varje fråga i formuläret enskilt och sedan grupperade de fynden i kategorier för att kunna svara på sina forskningsfrågor. Baserat på metoden i Levin m.fl. (2009) valdes det att först analysera deltagarnas svar på intervjufrågorna om påståendena i SaRK^{AMAB} enskilt och sedan gruppera dem enligt följande: (1) saker som ledde till ändring i formulärets översättning, (2) saker som målgruppen tog fasta på men inte ledde till ändring i formulärets översättning.

3.3 Deltagare

Inbjudan att delta i intervjun skickades ut per e-post till medlemmarna i Trasek rf, föreningen för könsminoriteters rättigheter i Finland, Seta rf, föreningen för sexuella- och könsminoriteters rättigheter i Finland, Åbo Universitets centralsjukhus foniatriska poliklinik, Tammerfors universitetssjukhus, Åbo regnbågsstuderande rf, Opiskelijavinokkaat – OVI rf samt en privat praktiserande talterapeut som arbetar med klientgruppen i fråga under hösten 2019. Inklusionskriterierna för deltagande var att personen var myndig, transkönad, tilldelad manligt kön vid födseln och finskspråkig. Deltagarna rekryterades via Trasek rf, samt med hjälp av den privat praktiserande talterapeuten, under hösten 2019. Målet var ursprungligen att rekrytera tio deltagare men endast fem deltagare svarade på inbjudan inom tidsramen. Deltagarna undertecknade en skriftlig blankett gällande informerat samtycke efter att ha blivit informerade om studiens syfte och omfattning. Vid intervjutillfället samlades även bakgrundsinformation in om deltagarna: ålder, könsidentitet, modersmål, utbildningsnivå, tid sedan inledning av könskorrigering och om deltagaren gått i talterapi för röst. Deltagarnas ålder varierade mellan 24 och 60 år ($M = 42,2$, $SD = 13,9$). Fyra av fem deltagare identifierade sig som kvinna, varav en uppgav sig vara interkönad, en identifierade sig som transkvinna. Samtliga deltagare hade finska som modersmål. Utbildningsnivån varierade från student till högre högskoleexamen. Tiden sedan inledningen av könskorrigering varierade mellan 0 och 6 år ($M = 2,8$, $SD = 2,3$). Alla deltagare uppgav sig ha levt som sitt upplevda kön betydligt längre än de haft diagnosen för transkönad. Utav fem deltagare hade fyra gått i talterapi för röst.

4 Resultat

I resultaten ingick expertpanelens ändringsförslag, ursprungsförfattarnas granskning av återöversättningen, samt genomgången av intervjutranskriberingarna och de ändringar som gjordes utgående från alla dessa. Varje fas av översättningsprocessen ledde till en ny version av översättningen som dokumenterades under processen, för att urskilja ändringar som gjorts. Version 1 – 4 av den finska versionen av formuläret som uppstod mellan faserna finns i bilagorna A, B, D och E. I följande kapitel är den finska termen utskriven inom citattecken och den svenska motsvarigheten inom parentes.

4.1 Expertpanelens ändringar

I följande kapitel presenteras expertpanelens ändringsförslag på översättningen samt författarnas kommentarer på återöversättningen och de åtgärder som togs i den finska översättningen utgående från det.

4.1.1 Första granskningen

Den översatta versionen av formuläret, FI SaRK^{AMAB}, se bilaga A, skickades ut till expertpanelens medlemmar. Panelen granskade översättningen, jämförde den svenska versionen med den finska versionen och gav förslag på omarbetningar. Förslagen koordinerades av skribenten och bedömdes tillsammans med handledaren. Sex åtgärder togs för att förbättra översättningens överensstämmelse till den svenska versionen, se tabell 2 där åtgärderna presenteras i kronologisk ordning. Frasen ”hahmotetaan väärin” (missuppfattas) i påstående 6a och 7a i del I ansågs inte ha samma innebörd som ”missuppfattas” på svenska och utbyttes till ”käsitetään väärin” för att motsvara betydelsen bättre. I del II omvändes ordningen på skalan i den övergripande graderingen till att börja med ”hyvin miehekäs” (mycket manlig) för att motsvara den svenska versionen. I del III korrigerades begreppet ”ei-

Tabell 2

Expertpanelens ändringsåtgärder i den finska översättningen av SaRK^{AMAB}.

Åtgärd	Ändring
1	Punkterna raderades från slutet av påstående 2, 3, 4 och 5
2	Frasen ” hahmotetaan väärin” utbyttes till ”käsitetään väärin” i påstående 6a och 7a
3	Ordet ”koska” i påstående 10a utbyttes till ”että”
4	Punkten i slutet av påstående 10a utbyttes till kommatecken
5	Ordningen på skalan i den övergripande graderingen vändes om till att börja med ”hyvin miehekäs”
6	I beskrivningen av könsidentitet korrigerades begreppet ”Ei-binääri” till ”Ei-binäärinen”

binääri” (icke-binär) till ”ei-binäärinen”. Ett ändringsförslag som inte genomfördes var att ändra termerna ”miehekäs” (manlig) och ”naisellinen” (kvinnlig) till ”maskuliininen” (maskulin) respektive ”feminininen” (feminin). Innan en eventuell ändring gjordes valdes det att invänta resultaten från intervjuerna med målgruppen gällande frågan.

Ändringarna sammanställdes till version 2 av FI SaRK^{AMAB}, se bilaga B, och skickades ut till hela panelen igen för eventuella kommentarer. Panelen godkände ändringarna, varefter formuläret var redo för nästa fas, det vill säga återöversättningen till svenska av utomstående expert inom ämnet röst.

4.1.2 Andra granskningen, återöversättningens resultat

Återöversättning till svenska, bilaga C, gjordes av en utomstående expert inom området röst. Därefter skickades formuläret till ursprungsförfattarna för granskning. Ursprungsförfattarna jämförde återöversättningen med den ursprungliga svenska versionen och gav kommentarer. Ursprungsförfattarna tog fasta på och önskade specificering på vissa aspekter i den svenska återöversättningen, vilka framgår i tabell 3. En del av ursprungsförfattarnas ändringsförslag valdes att inte åtgärdas, eftersom motsvarande begrepp inte existerar på finska eller är synonymt till ordvalet i formuläret, så som ”tala”, ”felkönad”, ”röstläge” och ”stämma överens”. En del förslag valdes att tas upp i intervjuerna med målgruppen för att ta reda på deras tolkning av begreppen innan en eventuell ändring gjordes, bland andra ”huolestuttaa” (jag är orolig), ”vastaa parhaiten kokemustasi” (stämmer överens med hur du upplever) och ”maskuliininen” samt ”feminiininen”, som även togs upp i expertpanelens granskning. En del ändringar gjordes enligt ursprungsförfattarnas förslag och togs även upp i intervjuerna för att ta reda på målgruppens synpunkt. De var ”uskon, että sukupuoli-identiteettini käsitetään väärin” (tror jag att min könsidentitet uppfattas fel) och ”osallistumiseni on vähäisempää” (mindre delaktig). Frasen ”äänen toiminnan vuoksi” valdes att ersätta ”koska ääneni ei toimi kunnolla” (för att min röst inte fungerar ordentligt) för att det motsvarar termen ”röstfunktion” på svenska och används på finska i litteratur om röst (Sala, 2004) och på Tammerfors universitetssjukhus nätsida (Tays, 2017), men bestämdes även att tas upp i intervjuerna.

Tabell 3

Den svenska återöversättningen av SaRK^{AMAB}, ursprungsförfattarnas ändringsförslag på den svenska återöversättningen, motsvarande formulering i den finska versionen och ändringar som gjordes till den finska versionen efter granskning.

Påstående	Återöversättningen till svenska	Ursprungsförfattarnas ändringsförslag	Finska versionen	Ändring i finska versionen
instruktion	personbeteckning	personnummer	henkilötunnus	-
instruktion	nummer	siffr	numero	-
instruktion	motsvarar din erfarenhet	stämmer överens med hur du upplever	vastaa parhaiten kokemustasi	-
3.	prata	tala	puhua	-
5.	motsvarar inte min könsidentitet	min röst stämmer inte med min könsidentitet	ääneni ei vastaa sukupuoli-identiteettiäni	-
6a. och 7a.	det känns som att min könsidentitet uppfattas fel	tror jag att min könsidentitet uppfattas fel	minusta tuntuu, että sukupuoli-identiteettini käsitetään väärin	uskon, että sukupuoli-identiteettini käsitetään väärin
8a.	tonläge	röstläge	äänenkorkeus	-
9b.	mitt kön uppfattas fel	jag blir felkönad	koska sukupuoleni tulkitaan sen perusteella väärin	-
9c.	röst inte fungerar som den ska	röstfunktion	koska ääneni ei toimi kunnolla	äänen toiminnan vuoksi
9.	ange vilken eller vilka orsaker	Ange vilken	ilmoita, mitä muut syyt ovat	ilmoita, mikä
10a.	det bekymrar mig	jag är orolig	minua huolestuttaa	-
10a.	min röst inte uppfattas så att den motsvarar min könsidentitet	min röst inte ska uppfattas i enlighet med min könsidentitet	ääntäni ei hahmoteta sukupuoli-identiteettini mukaisesti	-
10b.	har lett till att jag deltar i sociala sammanhang mindre	det leder till att jag är mindre delaktig i sociala situationer	osallistun sosiaaliin tilanteisiin vähemmän	osallistumiseni on vähäisempää
gradering	manlig	maskulin	miehekäs	-
gradering	kvinnlig	feminin	naisellinen	-
slutpoäng		påstående 1–5		väittämät 5–10

Anteckning. - = ingen ändring gjord

Ursprungsförfattarna meddelade även i det här skedet av översättningen (15.9.2019) att de lagt till en specificering till slutpoängens uträkning i senaste svenska versionen av

SaRK^{AMAB} och den lades därför till i den finska versionen. De ändringar som gjordes i FI SaRK^{AMAB} utgående från författarnas kommentarer (tabell 3) resulterade i version 3 av det finska formuläret, bilaga D.

4.2 Pre-test med målgruppen

Kognitiva intervjuer genomfördes med fem deltagare gällande språk och formuleringar i version 3 av FI SaRK^{AMAB} och de begrepp som bestämdes i föregående fas att tas upp. Genomgången av intervjutranskriberingarna sökte svar på vilka saker deltagarna tog fasta på samt om målgruppen tolkade den finska översättningen av SaRK^{AMAB} på samma sätt som expertpanelen och om den därmed upplevs semantiskt lika som den svenska versionen.

4.2.1 Ändringar som gjordes i formuläret efter genomgång av transkriberingarna

Den första ändringen som gjordes var en språklig korrigering som föreslogs av en deltagare i den öppna svarsmöjligheten efter 9d ”ilmoita, mikä” (*ange vad*) som borde vara ”ilmoita, minkä” (*ange vilken*), vilket är grammatiskt korrekt och ändringen gjordes därav i formuläret. Den andra ändringen som gjordes i formuläret var gällande termen ”hahmotetaan” (uppfattar) i påstående 10a. En deltagare kommenterade att formuleringen inte lät naturlig på finska med dåvarande ordvalet och föreslog ”kuullaan” (hörs). Eftersom expertpanelen ändrade ”hahmotetaan” till ”käsitetään” (uppfattar) i påstående 6a och 7a i fas två, bestämdes det att göra samma ändring i 10a för att hålla formuläret internt konsekvent. Följande ändring gällde formuleringen i följdpåståendet 10b ”-mikä on johtanut siihen, että osallistumiseni sosiaalisissa tilanteissa on vähäisempää kuin haluaisin”. Innehållet tolkades vara lämpligt men fyra deltagare upplevde att det var otydligt att satsen var ett följdpåstående till 10a. Deltagarna gav förslag på alternativa sätt att inleda bisatsen, bland annat ”-tämä on johtanut siihen” (-detta har lett till) och ”-joka on johtanut siihen” (-vilket har lett till). En deltagare föreslog även att göra följdpåståendet till en ny mening. Förslaget från en deltagare ”-ja se on johtanut siihen” (-och det har lett till) valdes att genomföras som ändring eftersom det efterliknar den svenska versionen.

I del II tog tre deltagare fasta på användningen av ”miehekäs” (manlig) och ”naisellinen” (kvinnlig) och samtliga tyckte att begreppen ”maskuliininen” (maskulin) och ”feminiininen” (feminin) lämpade sig bättre i sammanhanget. Två deltagare var nöjda med termerna ”miehekäs” och ”naisellinen” eftersom de använde dem mera i tal och tyckte inte att

en ändring var nödvändig. Eftersom termerna också tagits fasta på i expertpanelens granskning och i ursprungsförfattarnas återkoppling beslöts det att ändra begreppen.

4.2.2 Punkter som framgick i intervjuerna men inte ledde till ändring i översättningen

En intervjufråga undersökte specifikt deltagarnas åsikter om termen ”ei-binäärinen” (icke-binär) i del III, eftersom den behandlats av expertpanelen och ursprungsförfattarna i fas två av översättningen. Alla deltagare var eniga om att begreppet ”muunsukupuolinen” används mer frekvent på finska än termen ”ei-binäärinen”. Tre deltagare föreslog att ersätta den nuvarande termen med ”muunsukupuolinen”. Två deltagare var inte bekanta med termen ”ei-binäärinen”. Eftersom termen ”ei-binäärinen” används inom finsk hälsovård (HUS, 2019) samt i Seta rf:s ordlistor (Seta rf, 2019), ansågs den vara ändamålsenlig i sammanhanget samtidigt som den motsvarar den svenska versionen bäst. Därav beslöts det att inte göra ändringen i nuläget.

Ordet ”tavallisesti” (vanligtvis) i instruktionerna i del I används inte i stor utsträckning på finska enligt en deltagare och därför föreslogs ”lähes aina” (nästan alltid) som motsvarande ord. Eftersom varken expertpanelen eller de fyra andra deltagarna reagerade på begreppet, valdes det att inte göra en ändring. Påstående 3 tolkades av tre deltagare som att det är svårt att tala med stark röst på grund av röstens funktion, och av en deltagare som att svårigheten beror på könsdysforin, det vill säga att man inte vill höja röststyrkan på bekostnad av röstens femininitet. Två deltagare upplevde att en tydligare syftning skulle göra tolkningsmöjligheterna färre och föreslog alternativa sätt att uttrycka påståendet: ”Minun on vaikea saada kovaa ääntä aikaan” (Jag har svårt att producera stark röst) och ”Kovalla äänellä puhuminen tuottaa minulle vaikeuksia” (Att tala med stark röst orsakar svårigheter för mig). Eftersom den finska översättningen motsvarar den svenska där samma tolkningsmöjlighet existerar, valdes det att inte ändra på formuleringen.

Till följd påståendena som efterföljer påstående 6a, 7a och 8a ”-ja se on minulle ongelma” (-och det är ett problem för mig) föreslogs alternativet ”-ja koen sen ongelmaksi” (-och jag upplever det som ett problem) av en deltagare. I påstående 7a ansåg en deltagare att ”toisten ihmisten kanssa” (med andra personer) vore mer språkligt korrekt än satsen som nu står i singular, men eftersom satsen i nuvarande läge bedömdes motsvara den svenska versionen valdes det att inte göra en ändring. Två av deltagarna var osäkra på betydelsen av påstående 7a. De undrade över vad som är orsaken till feltolkningen av könsidentiteten;

personens röst eller utseende. Som i påstående 3, stämde översättningen innehållsmässigt överens med den svenska versionen så en ändring ansågs inte vara nödvändig. En deltagare funderade på betydelsen i påstående 8a och menade att det inte är frågan om röstläge utan röstkvalitet som påverkas vid harkling och hosta. Det valdes att inte ta åtgärder eftersom översättningen motsvarar den svenska versionen.

Två intervjufrågor tog speciellt fasta på begreppen ”koska sukupuoli tulkitaan sen perusteella väärin” (p.g.a. att min könsidentitet missuppfattas) i påstående 9b och ”äänen toiminnan” (röstfunktionen) i påstående 9c eftersom de togs fasta på i författarnas granskning av återöversättningen. En deltagare föreslog ”sukupuolitetaan väärin” (felkönas) i 9b, varefter termen föreslogs av intervjuaren i de resterande intervjuerna. Endast en deltagare var övertygad om att den termen vore bättre än den nuvarande, en deltagare var inte bekant med termen från förr, de resterande tre deltagarna hade hört termen men ansåg att den var talspråklig. Därav gjordes ingen ändring. Begreppet ”äänen toiminta” var bekant eller förstods av fyra deltagare. Ingen ändring gjordes av den orsaken.

I påstående 10a föreslogs ”harmittaa” (harmar), ”pelottaa” (skrämmar) och ”ahdistaa” (känna ångest) som alternativ till ”huolestuttaa” (oroa), men alla deltagare var överens om att den nuvarande termen hade lämplig laddning för ändamålet. I samma påstående undrade två deltagare varför ordet ”ei” (inte) var understreckat. De ansåg att understrykningen var onödig och gav en negativ betoning till påståendet, att det antyder att det finns en förväntning att svaret är negativt. Två deltagare önskade flera alternativ på skalan i skattningarna av nuvarande rösten och den önskade rösten i del II. Det föreslogs även ”androgyni” (androgyn) istället för ”sukupuolineutraali” (könsneutral) men ingen deltagare ansåg att en ändring var nödvändig. Tre deltagare önskade tilläggsalternativ i skalan i del III, skattning av den egna könsidentiteten, exempel på tilläggsalternativ som föreslogs var ”transnainen” och ”transfeminiini”. En deltagare ifrågasatte behovet att fylla i personbeteckning i blanketten, eftersom vissa transpersoner kan uppleva det som ett känsligt ämne för att de kämpat med att byta sitt juridiska kön.

Termen ”kokemus” (upplevelse) i del I, som ursprungsförfattarna tog fasta på, tyckte deltagarna inte var problematisk. Termen ”uskon” (tror) i påstående 6a och 7a ansågs vara lämplig i påståendet av samtliga deltagare. Som svar på intervjufrågan om ordet fungerade i sammanhanget, funderade deltagarna på alternativa ordval. Två deltagare menade att ”uskon”

Tabell 3

Synpunkter på översättningen som framkom i analysen av de transkriberade intervjuerna, hur många deltagare som tog fasta på frågan och ändringar som gjordes i den finska versionen utgående från resultaten av genomgången av deltagarnas svar.

	Framkom i analysen	Andel deltagare som ansåg det (av 5)	Ändring
Del I	”kokemus” ok begrepp	5	-
Del I	”tavallisesti” ovanlig term på finska	1	-
1 och 2	”jonkin aikaa” otydlig	2	-
3	Önskades förtydligande	2	-
6a och 7a	”uskon” ok begrepp	5	-
7a	Förslag: ”toisten ihmisten kanssa”	1	-
7a	Önskades förtydligande till innehållet	2	-
8a	Innehållet ifrågasattes	1	-
9b	Förslag: ”sukupuolitetaan”	1	-
9c	”äänen toiminnan vuoksi” ok begrepp	4	-
9	Språklig korrigering till ”ilmoita, mikä”	1	ilmoita, mikä
10a	Ifrågasattes understrykningen av ”ei”	2	-
10a	”huolestuttaa” ok begrepp	4	-
10a	”hahmoteta” okklart begrepp	1	käsitellä
10b	Otydligt att det är ett följd påstående	4	-ja se on johtanut siihen
Del II	Förslag på ett ”muu, mikä” alternativ, samt ”androgyni”	2	-
Del II	Termerna ”maskuliininen” och ”maskuliiniselta” samt ”feminiininen” och ”feminiiniseltä” föredras framom ”miehekäs” och ”miehekkäältä” respektive ”naisellinen” och ”naiselliselta”	3	”maskuliininen”, ”maskuliiniselta”, ”feminiininen”, ”feminiiniseltä”
Del III	”ei-binäärinen” används inte på finska	5	-
Del III	Förslag: ”muunsukupuolinen”	3	-
Del III	Önskades flera svarsalternativ i skalan	2	-

Anteckning. - = ingen ändring gjord.

hade starkare övertygelse än till exempel ”luulen” (tror) eller ”minusta tuntuu” (det känns som) som fanns i FI SaRK^{AMAB} version 2. En deltagare tyckte att ”koen” (upplever) även kunde fungera bra i sammanhanget. Deltagarna var eniga om att påstående 1 och 2 var fungerande. Två deltagare nämnde att tidsbeteckningen ”jonkin aikaa” (en stund) kunde tolkas olika av olika personer, men de menade att det är osannolikt att någon feltolkar det till en grad som påverkar resultatet i bedömningen. Termen kan uppfattas på olika sätt, men det finns samma tolkningsutrymme i den svenska versionen. Samtliga deltagare var överens om

att påstående 4 och 5 var fungerande i nuvarande form och deltagarna uttryckte att speciellt påstående 5 var central för röstproblematiken som upplevs av transfeminina personer.

Ändringarna som gjordes utgående från resultatet av analysen av de kognitiva intervjuerna ledde till den slutliga versionen av FI SaRK^{AMAB}, se bilaga E. Denna version skickades till expertpanelen för godkännande 3.12.2019.

5 Diskussion

Syftet med pro gradu avhandlingen var att genomföra översättningen av självskattningsformuläret Skattning av Rösten vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth (SaRK^{AMAB}) från svenska till finska enligt WHO:s riktlinjer (2014). Frågeställningarna var: (1) Vilka saker tog expertpanelen och deltagarna i den kognitiva intervjun fasta på i Skattning av Rösten vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth? (2) Vilka omarbetningar gjordes under översättningsprocessen för att det översatta formuläret ska motsvara ursprungsformuläret semantiskt? Expertpanelens granskning av översättningen, ursprungsförfattarnas granskning av återöversättningen och resultaten av analysen av de kognitiva intervjuerna med målgruppen identifierade de aspekter av översättningen som gav anledning att omarbeta vissa delar av översättningen för att den skulle stämma överens med ursprungsformuläret semantiskt.

Det finns få mätinstrument idag som är riktade till självskattning av transfeminina personers röstbesvär. Det är viktigt att det finns självskattningsformulär riktade till målgruppen som inkluderar alla individer och samtidigt motsvarar de språkliga rekommendationer som råder inom området. Den här avhandlingen bidrog till ett nytt kliniskt verktyg på finska för talterapeuter som arbetar med finskspråkiga transfeminina klienter. SaRK^{AMAB} FI ersätter den hittills i Finland använda Transsexual Voice Questionnaire male to female (Rantala, m.fl., 2017).

5.1 Förverkligande av översättningen

Översättningen genomfördes enligt WHO:s riktlinjer för översättning av formulär (2014) med vissa modifieringar. Modifieringarna var nödvändiga eftersom SaRK:s upphovsman var annan än WHO. Riktlinjerna gav ett tydligt protokoll för hur översättningen skulle framskrida. De tillämpningar som gjordes till riktlinjerna tillgav inget men ändrade på vilka personer som ingick i processen, bland annat ursprungsförfattarna till SaRK. Den största

modifieringen till riktlinjerna som gjordes var att intervjuerna kunde utföras via videosamtal med mötesapplikationen Zoom meetings. Det var nödvändigt eftersom alla deltagare var på en annan ort än intervjuaren. Det finns alltid risker med samtal som är beroende av internetkoppling. En deltagare hade svårigheter med uppkopplingen, men ljudkvaliteten på inspelningen påverkades inte till en grad som påverkade förståelsen av innehållet.

Deltagarantalet i intervjuerna var tvunget att anpassas i den här undersökningen, från WHO: rekommendation. Eftersom deltagarna rekryterades via en öppen inbjudan uppnåddes inte rekommendationen på tio deltagare inom ramen för tidtabellen. Ett tätare samarbete med universitetssjukhusen som har en specialiserad avdelning för könskorrigering och träffar flera klienter dagligen, kunde ha bidragit till ett större deltagarantal. Översättning enligt WHO:s riktlinjer är en lång process som kan bli utdragen av olika orsaker. Det finns många personer med i processen som skribenten är beroende av och alla stegen ska skötas i kronologisk ordning. Rekryteringsprocessen blev framskjuten med fyra månader eftersom projektet inväntade resultatet av valideringen av den svenska versionen av formuläret samt den svenska återöversättningens godkännande av ursprungsförfattarna. Det ledde i sin tur till en kortare tidsram för rekryteringen av deltagarna.

Modifieringarna som gjordes under översättningsprocessen baserade sig på initiativ från en sakkunnig person, litteratur om ämnet eller en majoritets åsikt på frågan. Varje omgång av ändringar bidrog till följande version av översättningen. I fall där en ändring valdes att inte genomföras gick det att motivera med samma orsaker; ändringen hade inte initierats av en sakkunnig person, litteraturen stödde inte ändringen eller så hade den inte understöd från en majoritet.

5.1.1 Feminin eller kvinnlig, maskulin eller manlig

Två begrepp som en del av expertpanelen tog fasta på i fas två av översättningen var "naisellinen" samt "miehekäs" eftersom de inte är samma som den svenska versionens feminin och maskulin. Ändringen gjordes inte i det skedet, utan det bestämdes att invänta intervjuanalysens resultat. Ursprungsförfattarna reagerade även på termerna i sin granskning av återöversättningen och rekommenderade att termerna feminin och maskulin används. Seta rf (2019) använder termerna "feminiinisyy" och "naisellisuus" samt "maskuliinisyy" och "miehekkyy" synonymt och därför beslöts det att en eventuell ändring skulle göras i formuläret efter intervjuerna, beroende på målgruppens åsikter. Målgruppen tog med varierande åsikter fasta på termerna. Tre deltagare ansåg att de var likvärdiga medan två ansåg

att det fanns en skillnad i betydelse. En deltagare uttryckte att ”feminiinisyy” och ”maskuliinisuus” är bredare begrepp och lämpar sig därför bättre i ett sådant formulär som SaRK^{AMAB}. Eftersom en majoritet av målgruppen ändå föredrog ”feminiinisyy” och ”maskuliinisuus”, bestämdes det att genomföra ändringen, vilket samtidigt ledde till att blanketten blev semantiskt mer lik den svenska versionen. Termerna bör vid en framtida revidering av formuläret granskas på nytt med tillkommande rekommendationer av terminologi i åtanke.

5.1.2 Begreppet icke-binär på finska

Den term som deltagarna reagerade mest genomgående på var ”ei-binäärinen”. Deltagarna var av den åsikten att begreppet inte används på finska. En deltagare var inte bekant med begreppet från förr och en annan deltagare hade inte hört begreppet användas på finska, endast på engelska. Begreppet används inom litteratur på finska samt på föreningars nätsidor (HUS, 2019; Seta rf, 2019) vilket kan innebära att termen är mer allmän i skriftspråk men inte används frekvent inom talspråk eller bland den här undersökningens deltagare. Alla deltagare använde termen ”muunsukupuolinen” (”av annat kön”, fri översättning) i stället för ”ei-binäärinen” och tre deltagare föreslog den som ersättande term i sammanhanget, vilket gav orsak att överväga ändringen. Seta rf (2019) beskriver ”ei-binäärinen” som ett paraplybegrepp för ”muunsukupuolinen”: ”Könsidentiteten kan vara binär eller icke-binär. En icke-binär person är någon vars könsidentitet inte stämmer överens med den tudelade kvinna-man uppdelningen. Hen kan vara t.ex. [muunsukupuolinen], könlös eller interkönad. (fri översättning från finska)” (Seta rf, 2019). Trasek rf (u.å. 2) använder däremot inte termen icke-binär om personer, utan endast för att beskriva könsidentitetens fördelning. Trasek (u.å. 2) använder termen ”muunsukupuolinen” om personer som inte upplever sig platsa i den binära könsfördelningen. Begreppet valdes att inte ändras i denna undersökning eftersom det bedömdes vara en större risk att ändra det än att hålla det i nuvarande form, som motsvarar den svenska versionen bättre. Eftersom deltagarna var eniga om att det här begreppet inte används kan det finnas anledning att undersöka det i framtiden på nytt och med ett större sampel och utreda ifall användningsvanorna är annorlunda. Det kan hända att begreppet blir mer allmänt i talspråket inom några år och i så fall är begreppets användning i formuläret lämpligt. Det kan även hända att användningen av begreppet minskar, vilket ger orsak att överväga alternativa begrepp i den finska versionen av SaRK^{AMAB}.

5.1.3 Skillnader mellan expertpanelens och målgruppens åsikter

Formuleringen av följdpåståendet 10b ansågs vara otydligt av majoriteten av målgruppen. Eftersom påståendet inleds med ordet ”mikä” (vilket), som är ett vanligt frågeord på finska, tolkade två deltagare det som en skild fråga och urskilde därmed inte att det var ett följdpåstående. Ändringen ”-ja se on johtanut siihen” gjordes av förslag från en deltagare. Expertpanelen hade även föreslagit ett förtydligande till påståendet, i form av att lägga kommatecken efter påstående 10a. Tillsammans gjorde ändringarna påståendet tydligare och mer likt den svenska formuleringen. Begreppet ”äänen toiminta”, som rättades efter återöversättningen av ursprungsförfattarnas förslag, var bekant för fyra deltagare, inklusive den deltagaren som inte gått i talterapi för röst, vilket antyder att termen inte endast används i talterapeutiska sammanhang, utan också inom litteratur och vårddokument riktade till patienter i Finland (Sala, 2004; Tays, 2017). Eftersom samplet var litet i den här undersökningen finns det anledning att testa begreppet med ett större sampel.

De ändringsåtgärder som deltagarna föreslog till den finska översättningen skiljde sig från de som expertpanelen föreslog. Expertpanelen hade tillgång till både ursprungsblanketten på svenska och den översatta blanketten på finska då de granskade översättningen. Av den orsaken var expertpanelens ändringsförslag sådana som gjorde den översatta blanketten mer lik originalet, som till exempel att rätta formatering och vissa ordval. Eftersom målgruppen inte hade tillgång till ursprungsblanketten var deras förslag på ändringar ofta av ett annat slag. De föreslog ofta större, strukturella ändringar i påståendena och svarsalternativen än expertpanelen. Exempelvis gav deltagarna ofta förslag på att lägga till svarsalternativ till påståenden eller ändra på påståendets formulering till en sådan grad att innehållet ändrar betydelse. Deltagarna uttryckte ofta att även om de inte själva upplevde en viss term kränkande, kunde de tänka sig att andra transkönade personer i Finland upplever termen på ett annat sätt än de själva. Exempel på sådana termer är ”miehekäs” och ”naisellinen”, samt att det inte fanns ett öppet svarsalternativ till de övergripande graderingarna av rösten i del II. Eftersom blanketten är utformad i Sverige kan det hända att det finns kulturella fenomen som eventuellt upplevs olika på finska jämfört med svenska av transfeminina personer i Finland jämfört med i Sverige. Det är viktigt att hålla i åtanke även i framtida granskningar av översättningen.

5.2 Undersökningens styrkor och begränsningar

En klar styrka i den här undersökningen var att det fanns med tvåspråkiga personer i expertpanelen, som kunde avgöra översättningen från ett tvåspråkigt perspektiv. En annan styrka med undersökningen var den stora spridningen i deltagarnas bakgrundsuppgifter (ålder och tid sedan inledning av könskorrigeringsprocess).

En begränsning med undersökningen var att deltagarmängden inte uppnådde målsättningen på tio, utan samplet bestod av fem personer som motsvarade målgruppen. Ett större sampel kunde ha bidragit till flera synpunkter på översättningen. En högre deltagarsiffra kunde även ha bidragit till större spridning i deltagarnas bakgrundsuppgifter, gällande utbildningsnivå och om de gått i talterapi för röst. Eftersom fyra deltagare gått i talterapi är det antagbart att samplet uppvisar att vissa begrepp eller terminologi gällande röst är mer bekanta för dem än vad de skulle vara för personer som inte gått i talterapi för röst. Ett litet sampel ger å ena sidan aldrig heller skäl för generalisering av resultat, vilket å andra sidan inte var det huvudsakliga syftet i den här undersökningen. En eventuell begränsning var även att intervjuerna utfördes som videosamtal, alltså var till exempel deltagares ansiktsuttryck svårare att tolka än om det hade utförts ansikte mot ansikte. Ansiktsuttryckstolkning är en del av kognitiv intervju, inte för att ansiktsuttryck i sig går att använda som svar på intervjufrågor, utan för att intervjuaren kan tolka reaktionen utgående från det och ställa eventuella följdfrågor för att vidareutforska en fråga som lett till en reaktion (Drennan, 2002).

Kognitiv intervju som datainsamlingsmetod var ändamålsenlig för syftet, men är som metod krävande för forskaren och kräver en stor insats från deltagaren. En kognitiv intervju är väldigt utforskande och kan övertyga deltagaren om att hen måste svara på något visst sätt eller låta bli att svara något speciellt. Forskare som utför kognitiva intervjuer är ofta tränade i metoden och har erfarenhet av liknande metoder (Levin m.fl., 2009; WHO, 2014), medan en otränad person kan ha svårigheter i att tolka nyanser i deltagarnas svar och reaktioner på frågorna. Det kan även hända att en oerfaren intervjuare av misstag uttrycker en fråga för riktat och inte tillräckligt öppet, vilket påverkar deltagarens tolkning och svar. Metoden var ny för intervjuaren, som var teoretiskt insatt, och var av den orsaken inte lika erfaren i det praktiska genomförandet. Detta kan ha påverkat till exempel utformandet av de semi-strukturerade intervjufrågorna, utförandet av intervjun och tolkningen av svaren.

5.3 Förslag på vidare studier och slutsats

I fortsättningen bör det göras en validitets- och reliabilitetsprövning av FI SaRK^{AMAB} med test-retest med målgruppen. I och med att terminologin inom området könsinkongruens och röst utvecklas ständigt finns det skäl att kontrollera översättningens relevans med jämna mellanrum. En term som inte är allmänt använd i dagens läge kan vara mer frekvent i framtiden. Ifall översättningen genomgår en revidering kan det finnas skäl att i framtiden granska de begrepp som deltagarna tog fasta på men som inte ändrades i den slutliga versionen av översättningen.

Sammanfattningsvis medförde undersökningen en semantiskt korrekt och fullständig finsk översättning av självskattningsformuläret Skattning av Rösten vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth (SaRK^{AMAB}). De kognitiva intervjuerna med deltagarna upplyste skribenten om terminologin som används och inte används av målgruppen. Även om det fortfarande finns delar av översättningen som måste ses över, är SaRK^{AMAB} mer inkluderande i sin terminologi än TVQ^{MtF}, som kliniker hittills använt sig av i Finland (Rantala, m.fl., 2017). Den här avhandlingen har bidragit till ett nytt mätinstrument på finska som efter validitets- och reliabilitetsprövning kan användas i kliniska sammanhang för transfeminina personers självskattning av röst.

Referenser

- Adler, R. K., Hirsch, S. & Pickering, J. (2019). *Voice and communication therapy for the transgender/gender diverse client: A comprehensive clinical guide* (Third edition.). San Diego, CA: Plural Publishing.
- Askman, C. & Nygren, U. (2018). Skattning av Röstens vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Tillgänglig på https://medarbetare.ki.se/people/ulrnyg?_ga=2.14991606.1324386234.1574413567-580259265.1568891213
- Beatty, P. C., & Willis, G. B. (2007). Research synthesis: The practice of cognitive interviewing. *Public opinion quarterly*, 71(2), 287–311.
- Bolle, H. & Ekman, M. (2019). *Reliabilitetsprövning och validering av självskattningsformuläret Skattning av Röstens vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth (SaRK^{AMAB})* (Examensarbete). Karolinska Institutet, Stockholm.
- Dacakis, G., Davies, S., Oates, J. M., Douglas, J. M., & Johnston, J. R. (2013). Development and preliminary evaluation of the transsexual voice questionnaire for male-to-female transsexuals. *Journal of Voice*, 27(3), 312–320.
- Davies, S. (2006). Clinical Aspects of Transgender Speech Feminization and Masculinization. *International Journal of Transgenderism*, 9(3-4), 167–196.
- Drennan, J. (2002). Cognitive interviewing: verbal data in the design and pretesting of questionnaires. *Journal of Advanced Nursing*, 42(1), 57–63.
- Eremenco, S. L., Cella, D., & Arnold, B. J. (2005). A comprehensive method for the translation and cross-cultural validation of health status questionnaires. *Evaluation & the health professions*, 28(2), 212–232.
- European Professional Association for Transgender Health. (u.å.) Language policy. Hämtad 04-09-2019 från <https://epath.eu/conference-2019/language-policy/>
- Grufman-Björnlund, S., & Lindqvist, L. (2018). *Validering & reliabilitetsprövning av självskattningsformuläret Skattningsformuläret Skattning av Röstens vid Könsinkongruens Assigned Female at Birth (SaRK AFAB)* (Examensarbete). Karolinska Institutet, Stockholm.
- HUS. (2019). Sukupuolidysforian muuttuva diagnostiikka ja kliininen kuva: Arviointi ja hoitojen vaikuttavuus- kliininen naturalistinen kohortti ja rekisteritutkimus.

- (Forskningsplan) Hämtad 19-11-2019 från
<https://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaalat/meilahden-psykiatriset-poliklinikat/Sivut/Sukupuoli-identiteetin-tutkimuspoliklinikka.aspx>
- Jacobson, B. H., Johnson, A., Grywalski, C., Silbergleit, A., Jacobson, G., Benninger, M. S., & Newman, C. W. (1997). The voice handicap index (VHI): development and validation. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 6(3), 66–70.
- Kärnä, T. (2017). Transsukupuolisuus. *Lääkärikirja Duodecim*.
- Leung, Y., Oates, J., & Chan, S.P. (2018). Voice, Articulation, and Prosody Contribute to Listener Perceptions of Speaker Gender: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 61(2).
- Levin, K., Willis, G., Forsyth, B., Norberg, A., Kudela, M., Stark, D. & Thompson, F. (2009). Using cognitive interviews to evaluate the Spanish-language translation of a dietary questionnaire. *Survey Research Methods*, 3(1), 13–25.
- Nygren, U., Grufman-Björnlund, S., Lindqvist, L. & Södersten, M. (2019). Skattning av Rösten vid Könssinkongruens Assigned Female At Birth (SaRK AFAB). *Logopeden*, 2, 12–18.
- Oates, J. (2015). Transgender Voice and Communication: Research Evidence Underpinning Voice Intervention for Male-to-Female Transsexual Women. *Perspectives on Voice and Voice Disorders*, 25(2), 48.
- Owen-Smith, A. A. (2018). Association between Gender Confirmation Treatments and Perceived Gender Congruence, Body Image Satisfaction, and Mental Health in a Cohort of Transgender Individuals. *The Journal of Sexual Medicine*, 15(4), 591–600.
- Rantala, L., Koppanen, L. & Kankare, E. (2017). Transsukupuolisten naisten äänikyselyn reliabiliteetti ja väittämien selkeys ja sopivuus. *Puhe ja kieli*, 37(4), 239–258.
- Regnbågsankan. (2018). Ordlista. Hämtad 28-08-2019 från
<https://www.regnbagsankan.fi/utbildning/fakta-om-hbtiq/>
- Sala, E. (2004). Äänihäiriöiden diagnostiikka ja hoito. *Duodecim*, 2.
- Sellman, J. & Rihkanen, H. (2015). Transsukupuolisten äänen hoito. *Duodecim*, 131, 392–395.
- Seta rf. (2019). Sateenkaarisanasto. Hämtad 28-08-2019 från
<https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>

- Sukanen, O., Sihvo, M., Rorarius, E., Lehtihalmes, M., Autio, V., & Kleemola, L. (2007). Voice activity and participation profile (VAPP) in assessing the effects of voice disorders on patients' quality of life; validity and reliability of the Finnish version of VAPP. *Logopedics, phoniatrics, vocology*, 32, 3–8.
- Tays. (2017). Äänen toiminnan häiriöt. Hämtad 25-11-2019 från [https://www.tays.fi/fi-FI/Ohjeet/Potilasohjeet/Korva_nena_ja_kurkkutaudit/Aanen_toiminnan_hairiot\(17381\)](https://www.tays.fi/fi-FI/Ohjeet/Potilasohjeet/Korva_nena_ja_kurkkutaudit/Aanen_toiminnan_hairiot(17381))
- Thornton, J. (2008). Working with the transgender voice: The role of the speech and language therapist. *Sexologies*, 17(4), 271–276.
- Trasek ry. (u.å. 1) Sukupuolenkorjaus. Hämtad 22-08-2019 från <http://trasek.fi/perustietoa/sukupuolenkorjaus/>
- Trasek ry. (u.å. 2). Käsitteitä. Hämtad 24-11-2019 från <http://trasek.fi/perustietoa/kasitteita/>
- Vaismoradi, M., Jones, J., Turunen, H., & Snelgrove, S. (2016). Theme development in qualitative content analysis and thematic analysis. *Journal of Nursing Education and Practice*, 6(5).
- World Health Organization. (2001). *International classification of functioning, disability and health: ICF*. Geneva: World Health Organization.
- World Health Organization (2014). Management of substance abuse: Process of translation and adaptation of instruments. Hämtad 02-01-2019 från https://www.who.int/substance_abuse/research_tools/translation/en/
- World Health Organization. (2016). ICD-10 (Current version). Hämtad 22-08-2019 från <https://icd.who.int/browse10/2016/en#/>
- World Health Organization. (2018). ICD-11. Hämtad 25-10-2019 från <https://icd.who.int/browse11/l-m/en>

Nora Hermansson

Bilaga A, FI SaRK^{AMAB} 1

Skattning av Rösten vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopeder inom SFTH

(AMAB)

Nimi: _____ Henkilötunnus: _____ Päivämäärä: _____

Alla on joitakin väittämiä äänestäsi. Ympyröi numero, joka vastaa parhaiten kokemustasi: (Valitse vain yksi vaihtoehto)

Vastausvaihtoehdot

0 = ei koskaan tai harvoin
1 = joskus
2 = usein
3 = tavallisesti tai aina

1. Kurkkuni tuntuu väsyneeltä, kun olen puhunut jonkin aikaa	0	1	2	3
2. Ääneni käheytyy, kun olen puhunut jonkin aikaa.	0	1	2	3
3. Minun on vaikea puhua kovalla äänellä.	0	1	2	3
4. Minun on vaikea vaihdella ääneni korkeutta.	0	1	2	3
5. Ääneni ei vastaa sukupuoli-identiteettiäni.	0	1	2	3
6a. Puhuessani puhelimesta (tai netissä) minusta tuntuu, että sukupuoli-identiteettini hahmotetaan väärin	0	1	2	3
6b. –ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
7a. Puhuessani kasvotusten toisen ihmisen kanssa minusta tuntuu, että sukupuoli-identiteettini hahmotetaan väärin	0	1	2	3
7b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
8a. Minun on vaikea yskiä ja/tai rykiä itselleni sopivalla äänenkorkeudella	0	1	2	3
8b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
9a. Olen tyytymätön ääneeni	0	1	2	3
9b. koska sukupuoleni tulkitaan sen perusteella väärin	Kyllä	☐	Ei	☐
9c. koska ääneni ei toimi kunnolla (ks. väittämät 1-4)	Kyllä	☐	Ei	☐
9d. muun syyn vuoksi	Kyllä	☐	Ei	☐

Jos valitsit 'muun syyn vuoksi', ilmoita, mitä muut syyt ovat:

Skattning av Röstens vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopeder inom SFTH

(AMAB)

Vastausvaihtoehdot

0 = ei koskaan tai harvoin

1 = joskus

2 = usein

3 = tavallisesti tai aina

10a. Minua huolestuttaa, koska ääntäni ei hahmoteta sukupuoli-identiteettini mukaisesti.

0 1 2 3

10b. –mikä on johtanut siihen, että osallistun sosiaalisiin tilanteisiin vähemmän kuin haluaisin

0 1 2 3

Anna kokonaisarvio äänestäsi (valitse vain yksi vaihtoehto):

• **Nykyinen ääneni on**

☐	☐	☐	☐	☐
Hyvin naisellinen miehekäs	Melko naisellinen	Sukupuolineutraali	Melko miehekäs	Hyvin

• **Haluan, että ääneni kuulostaa**

☐	☐	☐	☐
Hyvin naiselliselta	Melko naiselliselta	Sukupuolineutraalilta	Melko miehekkäältä
☐			
Hyvin miehekkäältä			

Kuvailisin sukupuoli-identiteettini olevan

☐	☐	☐	☐	☐
Mies	Nainen	Ei-binääri	Muu	En tiedä/epävarma

Jos valitsit kohdan "muu", ilmoita, mikä _____

Muita kommentteja:

Skattning av Röstens vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopeder inom SFTH

(AMAB)

Puheterapeutti täyttää:

SaRKin kokonaispisteet _____

Äänen toimivuus (väittämät 1-4) _____ Äänen suhde sukupuoli-identiteettiin _____

Nora Hermansson

Bilaga B, FI SaRK^{AMAB} 2

Skattning av Rösten vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopeder inom SFTH

(AMAB)

Nimi: _____ Henkilötunnus: _____ Päivämäärä: _____

Alla on joitakin väittämiä äänestäsi. Ympyröi numero, joka vastaa parhaiten kokemustasi: (Valitse vain yksi vaihtoehto)

Vastausvaihtoehdot

0 = ei koskaan tai harvoin
1 = joskus
2 = usein
3 = tavallisesti tai aina

1. Kurkkuni tuntuu väsyneeltä, kun olen puhunut jonkin aikaa	0	1	2	3
2. Ääneni käheyytyy, kun olen puhunut jonkin aikaa	0	1	2	3
3. Minun on vaikea puhua kovalla äänellä	0	1	2	3
4. Minun on vaikea vaihdella ääneni korkeutta	0	1	2	3
5. Ääneni ei vastaa sukupuoli-identiteettiäni	0	1	2	3
6a. Puhuessani puhelimesta (tai netissä) minusta tuntuu, että sukupuoli-identiteettini käsitetään väärin	0	1	2	3
6b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
7a. Puhuessani kasvotusten toisen ihmisen kanssa minusta tuntuu, että sukupuoli-identiteettini käsitetään väärin	0	1	2	3
7b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
8a. Minun on vaikea yskiä ja/tai rykiä itselleni sopivalla äänenkorkeudella	0	1	2	3
8b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
9a. Olen tyytymätön ääneeni	0	1	2	3
9b. koska sukupuoleni tulkitaan sen perusteella väärin	Kyllä	☐	Ei	☐
9c. koska ääneni ei toimi kunnolla (ks. väittämät 1-4)	Kyllä	☐	Ei	☐
9d. muun syyn vuoksi	Kyllä	☐	Ei	☐

Jos valitsit 'muun syyn vuoksi', ilmoita, mitä muut syyt ovat:

Skattning av Rösten vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopederna inom SFTH

(AMAB)

Vastausvaihtoehdot

0 = ei koskaan tai harvoin

1 = joskus

2 = usein

3 = tavallisesti tai aina

10a. Minua huolestuttaa, että ääntäni ei hahmoteta sukupuoli-identiteettini mukaisesti,
0 1 2 3

10b. –mikä on johtanut siihen, että osallistun sosiaalisiin tilanteisiin vähemmän
kuin haluaisin 0 1 2 3

Anna kokonaisarvio äänestäsi (valitse vain yksi vaihtoehto):

- Nykyinen ääneni on

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Hyvin miehekäs Melko miehekäs Sukupuolineutraali Melko naisellinen Hyvin naisellinen

- Haluan, että ääneni kuulostaa

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Hyvin miehekkäältä Melko miehekkäältä Sukupuolineutraalilta Melko naiselliselta Hyvin naiselliselta

Kuvailisin sukupuoli-identiteettini olevan

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Mies Nainen Ei-binäärinen Muu En tiedä/epävarma

Jos valitsit kohdan "muu", ilmoita, mikä _____

Muita kommentteja:

Puheterapeutti täyttää:

SaRKin kokonaispisteet _____

Äänen toimivuus (väittämät 1-4) _____ Äänen suhde sukupuoli-identiteettiin _____

Nora Hermansson

Bilaga C, Återöversättning till svenska

Skattning av Rösten vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopederna inom SFTH

(AMAB)

Namn: _____ Personbeteckning: _____ Datum: _____

Nedan finns några påståenden som gäller din röst. Sätt en ring runt det nummer som bäst motsvarar din erfarenhet: (välj bara ett alternativ)

Svarsalternativ

0 = aldrig eller sällan
1 = ibland
2 = ofta
3 = vanligen eller alltid

1. Jag känner mej trött i halsen när jag har pratat en stund	0 1 2 3
2. Jag blir hes när jag har pratat en stund	0 1 2 3
3. Jag har svårt att prata med stark röst	0 1 2 3
4. Jag har svårt att variera mitt tonläge	0 1 2 3
5. Min röst motsvarar inte min könsidentitet	0 1 2 3
6a. Det känns som om min könsidentitet uppfattas fel när jag talar
i telefon (eller på nätet)	0 1 2 3
6b. — och det är ett problem för mej	0 1 2 3
7a. Det känns som om min könsidentitet uppfattas fel när jag talar
med någon ansikte mot ansikte	0 1 2 3
7b. — och det är ett problem för mej	0 1 2 3
8a. Jag har svårt att hosta och/eller harkla mej i det tonläge
som passar mej	0 1 2 3
8b. — och det är ett problem för mej	0 1 2 3
9a. Jag är missnöjd med min röst	0 1 2 3
9b. därför att mitt kön uppfattas fel på grund
av den	Ja ☐ Nej ☐
9c. för att min röst inte fungerar som den ska (se påståendena 1-4)	Ja ☐ Nej ☐
9d. på grund av någon annan orsak	Ja ☐ Nej ☐

Om du valde ” på grund av av någon annan orsak”, ange vilken eller vilka orsaker:

Skattning av Röstens vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopederna inom SFTH

(AMAB)

	Svarsalternativ 0 = <i>aldrig eller sällan</i> 1 = <i>ibland</i> 2 = <i>ofta</i> 3 = <i>vanligen eller alltid</i>
10a. Det bekymrar mej att min röst inte uppfattas så att den motsvarar min könsidentitet	0 1 2 3
10b. –vilket har lett till att jag deltar i sociala sammanhang mindre än jag skulle önska	0 1 2 3

Ge en helhetsbedömning av din röst (välj bara ett alternativ):

- Min röst är just nu

☐
☐
☐
☐
☐

Mycket manlig Ganska manlig Könsneutral Ganska kvinnlig Mycket kvinnlig

- Jag vill att min röst ska låta

☐
☐
☐
☐
☐

Mycket manlig Ganska manlig Könsneutral Ganska kvinnlig Mycket kvinnlig

Jag skulle beskriva min könsidentitet som

☐

Man

☐

Kvinna

☐

Icke binär

☐

Annan

☐

Vet inte/osäker

Om du valde alternativet ”annan”, svara vilken

Övriga kommentarer:

Taltherapeuten fyller i:

SaRK, helhetspoäng _____

Rösten fungerar (påståendena 1-4) _____ Rösten i förhållande till könsidentiteten _____

Nora Hermansson

Bilaga D, FI SaRK^{AMAB} 3

Skattning av Röstens vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopederna inom SFTH

(AMAB)

Nimi: _____ Henkilötunnus: _____ Päivämäärä: _____

Alla on joitakin väittämiä äänestäsi. Ympyröi numero, joka vastaa parhaiten kokemustasi: (Valitse vain yksi vaihtoehto)

Vastausvaihtoehdot

0 = ei koskaan tai harvoin
1 = joskus
2 = usein
3 = tavallisesti tai aina

1. Kurkkuni tuntuu väsyneeltä, kun olen puhunut jonkin aikaa	0	1	2	3
2. Ääneni käheytyy, kun olen puhunut jonkin aikaa	0	1	2	3
3. Minun on vaikea puhua kovalla äänellä	0	1	2	3
4. Minun on vaikea vaihdella ääneni korkeutta	0	1	2	3
5. Ääneni ei vastaa sukupuoli-identiteettiäni	0	1	2	3
6a. Puhuessani puhelimesta (tai netissä) uskon, että
sukupuoli-identiteettini käsitetään väärin	0	1	2	3
6b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
7a. Puhuessani kasvotusten toisen ihmisen kanssa uskon, että
sukupuoli-identiteettini käsitetään väärin	0	1	2	3
7b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
8a. Minun on vaikea yskiä ja/tai rykiä itselleni sopivalla äänenkorkeudella	0	1	2	3
8b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
9a. Olen tyytymätön ääneeni	0	1	2	3
9b. koska sukupuoleni tulkitaan sen perusteella väärin	Kyllä	☐	Ei	☐
9c. äänen toiminnan vuoksi (ks. väittämät 1-4)	Kyllä	☐	Ei	☐
9d. muun syyn vuoksi	Kyllä	☐	Ei	☐

Jos valitsit 'muun syyn vuoksi', ilmoita, mikä:

Skattning av Röstens vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopederna inom SFTH

(AMAB)

Vastausvaihtoehdot

0 = ei koskaan tai harvoin

1 = joskus

2 = usein

3 = tavallisesti tai aina

10a. Minua huolestuttaa, että ääntäni ei hahmoteta sukupuoli-identiteettini mukaisesti,
0 1 2 3

10b. –mikä on johtanut siihen, että osallistumiseni sosiaalisissa tilanteissa on
vähäisempää kuin haluaisin 0 1 2 3

Anna kokonaisarvio äänestäsi (valitse vain yksi vaihtoehto):

- Nykyinen ääneni on

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Hyvin miehekäs Melko miehekäs Sukupuolineutraali Melko naisellinen Hyvin naisellinen

- Haluan, että ääneni kuulostaa

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Hyvin miehekkäältä Melko miehekkäältä Sukupuolineutraalilta Melko naiselliselta Hyvin naiselliselta

Kuvailisin sukupuoli-identiteettini olevan

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Mies Nainen Ei-binäärinen Muu En tiedä/epävarma

Jos valitsit kohdan "muu", ilmoita, mikä _____

Muita kommentteja:

Puheterapeutti täyttää:

SaRKin kokonaispisteet _____

Äänen toimivuus (väittämät 1-4) _____ Äänen suhde sukupuoli-identiteettiin (väittämät 5-10) _____

Nora Hermansson

Bilaga E, FI SaRK^{AMAB} slutlig version

Skattning av Röstens vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopeder inom SFTH

(AMAB)

Nimi: _____ Henkilötunnus: _____ Päivämäärä: _____

Alla on joitakin väittämiä äänestäsi. Ympyröi numero, joka vastaa parhaiten kokemustasi: (Valitse vain yksi vaihtoehto)

Vastausvaihtoehdot

0 = ei koskaan tai harvoin
1 = joskus
2 = usein
3 = tavallisesti tai aina

1. Kurkkuni tuntuu väsyneeltä, kun olen puhunut jonkin aikaa	0	1	2	3
2. Ääneni käheyytyy, kun olen puhunut jonkin aikaa	0	1	2	3
3. Minun on vaikea puhua kovalla äänellä	0	1	2	3
4. Minun on vaikea vaihdella ääneni korkeutta	0	1	2	3
5. Ääneni ei vastaa sukupuoli-identiteettiäni	0	1	2	3
6a. Puhuessani puhelimesta (tai netissä) uskon, että sukupuoli-identiteettini käsitetään väärin	0	1	2	3
6b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
7a. Puhuessani kasvotusten toisen ihmisen kanssa uskon, että sukupuoli-identiteettini käsitetään väärin	0	1	2	3
7b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
8a. Minun on vaikea yskiä ja/tai rykiä itselleni sopivalla äänenkorkeudella	0	1	2	3
8b. – ja se on minulle ongelma	0	1	2	3
9a. Olen tyytymätön ääneeni	0	1	2	3
9b. koska sukupuoleni tulkitaan sen perusteella väärin	Kyllä	☐	Ei	☐
9c. äänen toiminnan vuoksi (ks. väittämät 1-4)	Kyllä	☐	Ei	☐
9d. muun syyn vuoksi	Kyllä	☐	Ei	☐

Jos valitsit 'muun syyn vuoksi', ilmoita, mikä:

Skattning av Röstens vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopederna inom SFTH

(AMAB)

Vastausvaihtoehdot

0 = ei koskaan tai harvoin

1 = joskus

2 = usein

3 = tavallisesti tai aina

10a. Minua huolestuttaa, että ääntäni ei käsitetä sukupuoli-identiteettini mukaisesti,
0 1 2 3

10b. –ja se on johtanut siihen, että osallistumiseni sosiaalisissa tilanteissa on
vähäisempää kuin haluaisin 0 1 2 3

Anna kokonaisarvio äänestäsi (valitse vain yksi vaihtoehto):

- Nykyinen ääneni on

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Hyvin maskuliininen Melko maskuliininen Sukupuolineutraali Melko feminiininen Hyvin
feminiininen

- Haluan, että ääneni kuulostaa

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Hyvin maskuliiniselta Melko maskuliiniselta Sukupuolineutraalilta Melko feminiiniseltä Hyvin
feminiiniseltä

Kuvailisin sukupuoli-identiteettini olevan

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Mies Nainen Ei-binäärinen Muu En tiedä/epävarma

Jos valitsit kohdan ”muu”, ilmoita, mikä _____

Muita kommentteja:

Puheterapeutti täyttää:

SaRKin kokonaispisteet _____

Skattning av Rösten vid Könsinkongruens (SaRK), assigned male at birth (AMAB). Askman & Nygren, 2018.
Skattningsformulär av C Askman, reviderat och vidareutvecklat av logopeder inom SFTH

(AMAB)

Äänen toimivuus (väittämät 1-4) ____ Äänen suhde sukupuoli-identiteettiin (väittämät 5-10) ____

Nora Hermansson

PRESSMEDDELANDE

Översättning av självskattningsformuläret Skattning av Rösten vid Könsinkongruens - Assigned Male at Birth (SaRK-AMAB) från svenska till finska

Pro gradu-avhandling i logopedi

Fakulteten för humaniora psykologi och teologi, Åbo Akademi

Personer som tilldelats manligt kön vid födseln och genomgår feminiserande könskorrigering upplever ofta att deras röster inte motsvarar deras könsidentitet. Olika individer kan uppleva olika besvär med rösten, och för att kunna individanpassa och utvärdera behandlingen är det viktigt att kunna kartlägga de upplevda besvären på ett systematiskt sätt. Det finns idag få instrument för självskattning av röstbesvär hos transfeminina personer i Finland. I Sverige har talterapeuter utvecklat självskattningsinstrumentet *Skattning av rösten vid könsinkongruens – Assigned Male At Birth (SaRK-AMAB)*, som visat sig vara ett bra och användbart instrument för ändamålet. Det här formuläret har översatts från svenska till finska inom ramen för en pro gradu-avhandling vid Åbo Akademi. Målet var att producera ett kliniskt verktyg som överensstämmer med den svenska versionen samt stämmer överens med modernt språkbruk.

Nora Hermansson, magisterstuderande i logopedi, koordinerade översättningsprocessen av formuläret i enlighet med Världshälsoorganisationens (WHO) rekommendationer för översättning av formulär. Översättningsprocessen har innefattat flera steg och flera experter inom röst och psykometriska test har varit involverade. Fem transfeminina personer intervjuades om begrepp och formuleringar, för att säkerställa att frågorna tolkas av målgruppen på samma sätt som av experterna.

Pro gradu-avhandlingen har lett till en fullständig finsk översättning av verktyget Skattning av rösten vid könsinkongruens – AMAB. Efter validering kommer självskattningsformuläret att kunna användas kliniskt av talterapeuter som arbetar med finskspråkiga transfeminina klienter, för att bättre kunna anpassa röstbehandlingen efter den specifika individen samt för att på ett enkelt sätt kunna utvärdera effekter av behandling.

Ytterligare information fås av:

Nora Hermansson

Magisterstuderande i logopedi

Logopedi/Åbo Akademi

nora.hermansson@abo.fi

Greta Wistbacka

Universitetslärare i logopedi

Logopedi/Åbo Akademi

greta.wistbacka@abo.fi